

Mattilsynet

AVF OG TEKNAs innspill til høring av Bekjempelsesplan PD

Høringsfrist: 01.12.2017

Generell kommentar

Den nye PD forskriften har som formål å redusere konsekvensene av pankreassykdom (PD) i PD-sonene og hindre etablering av PD i overvåkingssonene. Akvaveterinærenes forening (AVF) og TEKNA mener at det derfor bør praktiseres spesielt lav risikotoleranse i overvåkingssonene. For å hindre at PD etableres i overvåkingssonene er hurtig respons kritisk ved påvisning av PD, og det bør arbeides aktivt for rask tømning av anlegg, bruk av åpen slaktemerd og åpen brønnbåttransport bør unngås samt andre handlinger som innebærer risiko for videresmitte. Vi mener områder i overvåkingssonen bør kunne være selvforsynt med smolt og det bør innføres et forbud mot flytting av levende laks og ørret fra PD sonen til overvåkingssonene innen en frist. Det er også viktig å ha gode rutiner på inntak og utslipp av brønnbåtvann i dedikerte soner. Videre bør smitterisiko utredes og biosikkerhetstiltak vurderes mot smittespredning via ballastvann fra fôr, service og brønnbåter, spesielt ved transport fra PD sonen til overvåkingssonene.

Den praksis for sykdomsbekjempelse som over tid har vært gjeldende i Nord-Trøndelag og sør i Nordland er vi kritiske til og er et dårlig utgangspunkt for å hindre videre spredning av PD-smitte nordover. Det kommer stadig nye tilfeller av PD i dette området og smittepresset bygger seg opp i regionen. Det har i 2017 vært 12 påvisninger av PD, og SAV2 er registrert i alle soner unntatt én. Det er vanskelig å se for seg at dagens praksis og gjeldende kontrollområdeforskrift vil føre til en reetablering av et PD fritt område her. For å kunne oppnå det, tror vi strengere tiltak må innføres for å forhindre ytterligere smitteintroduksjon fra PD sonen. Et forbud mot at smittet fisk i området får stå i sjø frem til slakt vil trolig være nødvendig. Med det omfang PD har fått vil omkostningene for aktører i området som følge av en slik strategi bli store.

Det bør tas lærdom fra det mislykkede forsøket på å holde Nord-Trøndelag PD fritt når det nå blir svært viktig å forhindre at de smittefrie områdene fra Sømna og nordover utsettes for smittepress. Spesielt viktig er det å unngå transport av fisk fra PD områder inn i disse områdene. En form for økonomisk støtte, for eksempel fra et næringsfinansiert fond, bør vurderes for å bedre insentivene for tidlig påvisning og rask tømning av smittede lokaliteter i dette området.

Vi mener at det er svært viktig å beholde barrieren ved Hustadvika for å unngå etablering av SAV3 nord for barrieren, og at forvaltningen derfor bør videreføre praksisen med rask tømning av lokaliteter med påvist SAV3 nord for Hustadvika.

- **Kriterier for når smitterisiko vurderes å være lav eller høy.**

Litteraturen og erfaringer rundt smittedynamikken til PD tilsier at smittede lakse- og regnbueørretpopulasjoner kan bære virus over en periode før de går inn i en viremisk fase med økt virusreplikasjon. Videre er smitteutskillelse vist å samsvare med viremisk fase i laks (e.g. Andersen m.fl. 2010). Det er derfor avgjørende å bestemme om fiskepopulasjonen er i viremisk fase for å vurdere smitterisikoen.

Blant dagens tilgjengelige diagnostikk er et semikvantitativt diagnostiske verktøy som PCR, eventuelt supplert med serologi, egnet for slike vurderinger og kan derfor brukes for å dokumentere smitterisiko. AVF OG TEKNA er kjent med at det har vært utøvd forskjellig praksis for å dokumentere smitterisiko før flytting og bruk av ventemerdd ved slakt. For eksempel har det i enkelte områder vært praktisert en grense for lav smitterisiko på gjennomsnittlig Ct-verdi over 28 og ingen enkeltfisk med Ct under 25.

Det bør være et mål at kriterier for å vurdere smitterisiko er så konsistent som mulig. I den sammenheng kan det bemerkes at Ct-verdier fra et prøveuttak vil kunne variere mellom laboratorier, avhengig av teknologi og protokoll for rensing av vev og analyse. Dette kan komplisere bruken av Ct-verdier som kriterier for smitterisiko. AVF og TEKNA foreslår derfor at Mattilsynet går i dialog med de akkrediterte laboratorier for å utarbeide en beste praksis for å vurdere smittestatus utfra PCR-metodikk. AVF og TEKNA mener at en slik praksis bør ta hensyn til både prevalens, Ct-verdier og eventuelt sesong. Overvåking over tid vil også gi bedre informasjon om utvikling og smittestatus sammenlignet med et enkelt prøveuttak.

- **Utøvelse av prøvetakning i forbindelse med PD forskriften**

Det bør gjøres et skille på omfanget og typer prøver som kreves av mindre fiskegrupper og/eller anlegg med lav risiko for smitteintroduksjon, for eksempel rensefiskanlegg og forsøksstasjoner som opererer med færre individer i produksjonen. Antall prøver som kreves månedlig og før flytting bør gjenspeile risikoen en slik gruppe utgjør, og det bør legges til rette for at prøvetakning i størst mulig grad kan samkjøres med rutinemessige helseoppfølging i anleggene. Tilsvarende bør det tas hensyn til hvor fisken skal flyttes; om den skal til et sjøanlegg eller et land-/lukket anlegg. Ikke-invasive metoder for overvåking bør også kunne vurderes for særskilt verdifull fisk, for eksempel serologi.

Når det gjelder lukkede- og semilukkede anlegg i sjø, er det enda for tidlig å si hvilken smitterisiko slike anlegg representerer. Det er behov for å dokumentere om- og eventuelt i hvilken grad disse kan smittes av PD. Et eget prøvetakingsregime for slike anlegg bør vurderes ulikt et konvensjonelt åpent merdanlegg.

Når det gjelder krav om prøvetaking for PD i landanlegg og spesielt i anlegg langt unna PD-sonen, bør det åpnes for at det slakkes på dette kravet hvis datamaterialet etter hvert viser at denne prøvetakingen er lite formålstjenlig i hele eller deler av landet.

- **Når det vil være aktuelt å tillate bruk av åpen slaktemerd for smittet fisk.**

Generelt bør bruken av åpne slaktemerder på sikt avskaffes på grunn av den smitterisikoen disse utgjør. Vi mener det bør innføres en tidsfrist på denne utfasingen for å sikre den ønskede smittereduserende fremgangen, da det ellers vil ta uforholdsmessig lang tid hvis næringen selv skal gjennomføre dette frivillig i eget tempo. Et slikt tiltak vil sammen med implementering av §22 i Forskrift om transport av akvakulturdyr 01.01.2021 forventes å gi en klar positiv smittereduserende effekt. Som en mellomløsning inntil videre mener AVF og TEKNA, at det kan det gis rom for bruk av åpen ventemerdd ved slakt i PD sonen om det kan vises gjennom månedlig PCR-overvåkinger at slakteklar fisk ikke er i viremisk fase (jf. punkt over ang. kriterier for smitterisiko).

I overvåkingssonene mener AVF OG TEKNA at det som hovedregel ikke bør være rom for bruk av ventemerdd ved slaktning av fisk mistenkt/påvist med PD. Da det ikke skal forekomme PD i overvåkingssonene er et slikt krav naturlig.

- **Når det er aktuelt å etablere kontrollområder med tilhørende særforrifter, og hvordan slike forskrifter skal utformes.**

Bruken av kontrollområder kan være fornuftig i tilfeller der man får infeksjon med to ulike subtyper. Dette har man god erfaring fra i Nordfjord og er sannsynligvis det mest realistiske tiltaket det er mulig å få full tilslutning for i næringen. Vi mener det er viktig å ha denne muligheten for å gripe inn for å redusere risikoen for utbredelse av SAV 2 sør om Hustadvika og tilsvarende for SAV 3 nord for Hustadvika. Vi har liten erfaring med hva blanding av SAV2 og SAV 3 kan føre til med hensyn til mutasjoner og utvikling av virulens. Vi mener derfor at et viktig prinsipp vil være å slakte ut fisk om det påvises SAV-subtype som ellers ikke finnes i det aktuelle området. Videre kan det etableres kontrollområder ved mistanke om PD i randsoner for å hindre smitte til overvåkingssoner.

Prosess for etablering av kontrollområdeforskrift kan gjøres tilsvarende som ved etablering av lokale ILA-forskrifter, det bør etableres standard mal for forskrift med rom for lokale tilpasninger og gjennomføres raske høringsmøter og høringsrunder med de lokale aktørene.

- **Når rask tømning av anlegg med påvist smitte skal være det foretrukne alternativet.**

Med bakgrunn i at et av formålene til den nye PD forskriften er å hindre at PD etableres i overvåkingssonene, bør rask tømning av anlegg være det foretrukne alternativet ved påvisning av SAV i overvåkingssonene, samt ved SAV3 påvisninger i SAV2 områder. Det er avgjørende at tømning av anlegget skjer hurtig for å hindre at PD etablerer seg. AVF OG TEKNA mener at det er et sjansespill med potensielt store konsekvenser å la smittet fisk stå i sjø over tid, selv om lokaliteten viser lave virusnivåer. Dette fordi man ikke helt kan utelukke

smittespredning selv ved lavt smittepress, samtidig som smittebildet kan endres raskt, for eksempel ved en økning i vanntemperaturen (Stene m.fl. 2013).

- **Kriterier for flytting av fisk, både det som godkjennes i driftsplaner og når det kan være aktuelt å flytte smittet fisk fra overvåkingssonene til PD-sonen.**

AVF OG TEKNA mener flytting av fisk representerer økt risiko for å spre smitte til andre lokaliteter, også for andre sykdommer utover PD. Flytting bør som hovedregel begrenses til samme produksjonsområde og fiskegenerasjon, og unngås med mindre dette kan gi åpenbare smitemessige fordeler. For eksempel ved at fisk flyttes fra et område med lite smitte til et område med etablert PD smitte, alternativt til et isolert område med lav risiko for videre smittespredning.

I tilfeller der smittet fisk blir transportert inn i smittehygieniske fellesområder, både innen PD sonen og fra overvåkingssonene til PD sonen, kan dette virke demotiverende og over tid redusere insentivene for næringens initiativ og kollektive innsats mot PD i PD-sonen. AVF og TEKNA mener at det bør være en høy terskel for å tillate en slik praksis, og i tilfellet bare tillates der det er lav risiko for at slik flytting bidrar til smittespredning til ikke-smittede lokaliteter i nærområdet.

Med hensyn til innstramming av driftsplaner, så har ikke Mattilsynet kommet med noen føringer på hva dette vil innebære. Det er enkelte produksjonsstrategier som praktiseres for å unngå påslag av lakselus som er på kollisjonskurs med PD-forskriften. Dette gjelder eksempelvis bruk av «barnehager» og postsmolt-anlegg. Her er det en utfordring å finne løsninger der man i størst mulig grad jobber for å oppfylle formålet til PD-forskriften samtidig som man ikke umuliggjør denne typen drift. Her vil krav om smittereduserende tiltak og PD-beredskapsplan kunne være en måte å løse dette på (isolerte mottakslokaliteter, lukkede anlegg, krav om behandling av produksjonsvann, lavere slaktevekt etc.).

- **Hvordan koordinert brakklegging av områder kan bidra til sykdomsforebygging.**

PD-viruset vil trolig ikke overleve lenge i miljøet etter tømning av lokaliteten. Koordinert brakklegging av hensiktsmessige soner vil derfor være et effektivt tiltak i PD-bekjempelsen, og bør motiveres.

I områder med koordinert brakklegging der disse er av stor nok størrelse, er det vist at det er mulig å kvitte seg med smitte. Dette så vi i Nordfjord etter at det ble påvist SAV 2. Også i endemiske områder der det praktiseres «all-in, all-out» etterfulgt av felles brakklegging klarer man å redusere smitten. Koordinert brakklegging er derfor et viktig tiltak for å redusere smittespredning både i endemisk område samt ved enkeltpåvisninger i overvåkingssonene. Bli brakkleggingssonene derimot for små, og i kombinasjon med for store overlapp mellom fiskegenerasjoner i området vil dette redusere effekten av brakkleggingen, slik som erfaringene med PD i enkelte områder på Vestlandet viser.

Etter felles brakklegging må det sørges for at smolt ikke blir smittet på vei ut til produksjonsområdet. Planlegging og gjennomføring av sikre brønnbåtruter vil være nødvendige tiltak i denne sammenheng.

- **Når vil krav om vaksinerings være aktuelt?**

Bruk av vaksiner for å forebygge mot- og redusere utbredelse av smittsomme sykdommer har vært et viktig og helt nødvendig tiltak i oppdrett av laksefisk. Brukt strategisk vil vaksinerings mot PD kunne være nyttig om et smittereservoar er i ferd med å bygge seg opp i et kontrollområde eller for å redusere smittespredning i eller fra deler av endemisk sone. Spesielt i smittefrie områder bør det gjøres vurderinger av kost-nytte-effekten av vaksinerings i forhold til andre tiltak som kan benyttes, for eksempel kompensasjonsordninger i forbindelse med stamping-out, eller eventuelt om begge disse tiltakene bør benyttes.

I produksjonsområdene 6 og 7 skal det i hht forskriftens §7 pålegges å vaksinere mot PD. AVF og TEKNA understreker at et slikt tiltak i tilfellet raskt bør iverksettes for å oppnå best smittereduserende effekt. Etersom stadig nye SAV-påvisninger i området dukker opp vil vaksinerings effekten minimeres i takt med at smittereservoaret i området bygges opp. Selv om vaksinerings reduserer smitten i området vil ikke dette nødvendigvis hindre PD utbrudd. Derfor mener AVF og TEKNA at smittet fisk uavhengig av vaksineringsstatus raskt bør fjernes fra overvåkingssonen.

- **Hva som forventes av næringsaktørene med hensyn til å ta et særskilt ansvar for risikoreduserende tiltak.**

AVF OG TEKNA mener at et viktig tiltak for å unngå PD tilfeller i overvåkingssonen er å hindre transport av levende laks og regnbueørret fra PD sonen til overvåkingssonen, og det bør være et mål for næringen at slik transport opphører.

Bruken av åpne slaktermerder bør også reduseres og opphøre på sikt, og vi tror ikke denne endringen vil skje i stor nok grad innen rimelig tid uten at det settes en frist. Denne fristen bør som tidligere nevnt også samsvare med fristen for implementering av de siste kravene i brønnbåt direktivet.

Videre bør det samarbeides mellom oppdrettere for å utforme hensiktsmessige produksjonssoner (agensuavhengige soner) som minimerer overlapp mellom ulike fiskegenerasjoner. Det er også rimelig å forvente at næringsaktørene tar et særskilt ansvar for å sikre branngatene som er opprettet. Dette går både på utsett i randsonen av branngatene og å ikke transportere fisk og utstyr over disse samt rask tømning av smittede lokaliteter.

En kompensasjonsordning til anlegg i overvåkingssonen der smitte påvises bør næringen få på plass så raskt som mulig.

Med vennlig hilsen

Ivar Horneland Kristensen
Generalsekretær Tekna

David Persson /s/
Leder Akvaveterinærenes forening